

TELEGRAFUL ROMANU.

Telegrafu este de două ori pe săptămână: Duminică și Joi. — Prenumerarea se face în Săbii la expeditoră foiei pe afara la c. r. poste cu bani gat'ă prin scrisori francate, adresate către expeditoră. Prețu pnenumerării pentru Săbii este pe anu 7 fl. v. a. ear pe o jumătate de anu 3 fl. 50. Pen-

N_{ru} 19 ANULU 'XXI.

Săbii, in 8/20 Martiu 1873.

tru celelalte părți ale Transilviei s pentru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. iera pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și tieri streinē pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Inscrerale se platescu pentru întâi'ă ora cu 7 cr. sirulu, pentru a două'ă ora cu 5 1/2 cr. și pentru a trei'ă repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Diet'a Ungariei.

Siedinti'a dela 6 Martiu 1873.

Siedinti'a se deschide la tempulu indatinatu.

Ladisl. Tisză, avendu in vedere, ca in diariulu „Reform“ din Pest'a au aparut nisce comunicate detaiate despre conferintele și negociatiunile ce s'au tienutu intre guvernulu ung. și bauc'a nat. de Vien'a dela 1867, încôce, — interpelédia pre ministrulu de finantie, ca au acele comunicate caracteru oficialu s'au nu? Déca dá, apoi cu scirea s'au la ordinulu ministrulu s'au publicatu? Si cum se pôte uni o asemenea procedere cu tacerea ce ministrulu o observa facia cu interpelatiunile ce i se adresédia? Déca nu, apoi cugeta d. ministru a eruá si a trage la respundere pre cei ce au facutu acésta fapta scandalósa? — Interpelatiunea se presinta in scrisu ministrulu concerninte.

Ministrulu pentru apărarea tierci, Béla Szendő respunde la inrerpelatiunea ce i s'a adresatu din partea depntatulu Lud. Kármán, cu privire la ajustarea și organizarea armatei de honvedi pentru casuri de mobilizare. Respunsulu este lungu, dara intielessulu lui pre scurtu este, că tôte suntu gat'ă și asiediate la indemâna in acele locuri, unde se afla trupele. Elu asecur'a pre interpelante, că trupele pentru apărarea tierci, la casu de mobilizare și inca in primul momentu alu mobilisării, nici intro privinti'a nu voru fi mai puoienu ajustate de cătu trupele din armat'a comuna.

Camer'a trece apoi la ordinea dilei și continua desbaterea generala mai restrinsa asup'r'a bugetulu ministrulu pentru apărarea tierci. In siedinti'a de astadi vorbescu la acestu objectu Em. Ivánka, Mas-simil. Uermény și Gabr. Ugron.

Epistola deschisa.

Clusiu, 14 Februaru 1873.

(Fine din nr. tr.)

Asiu mai avé multe inca de a scrie, dara nu voiescu a mai prelungi și mai tare aceste sire, cari si asiá au trecutú dejá departe preste cadrulu obicinuitu alu unei epistole. Apoi de ce sa mai si sporescu vorbe, pre cându prea stim d-vóstra si cei'a-lalti prea stim. dd. redactori soiti de a buna s'ema cu multu mai bine de cătu eu, ca déca ve ve-ti aduná spre consfatoire, despre ce feliu de cesti-uni veti avé a ve consultá laolalta?

Cātu de afandu suntu eu din parte-'mi convinsu despre urgent'a necessitate și efectele fórté salutare a unei atare intrunire, amu desfasiaratu din destulu la altu locu alu epistolei mele.

Credu ca din cele ce amu scrisu in acésta epistola lunga, destulu de lamuritu se vede ca nu o rea vointia, ci o inteniune buna m'a indemnatu la scrierea acelei'a. — Eu nici cu unulu dintre prea stim. d-vóstre nu sum si n'amu fostu nici odata invrasimasitu, ba cu unii pre cari cunosc personalmente, amu onóre a stá mai multu chiaru in relatiune amicale. Pre mine necum sa me fi vatematu care-va dintre d-vóstre, ci diu contra déca v'ati ocupatu in foile d-vóstre cându si cându cu persón'a mea neinsemnata, ast'a cu atát'a adeverata bunavointia a-ti facut'o, si totu-deun'a m'amu semtitu deobligatu prin aceea; deci déca amu fostu constrinsu a dice un'a s'eu alt'a, ce pôte nu e de o atare natura, cá sa fia bucorosu audita, acésta nu pôte sa fia atribuita nescároru semtiari dsi-manóse, cari nu amu nutritu nici cându in contra-ve; ba déca v'asi fi chiaru una inimicu neimpacabilu, inca nici in acestu casu nu mi-asi concede cá cându suntu in vorba interesele cele mai scumpe și mai sante ale natiunei nóstre, tocm'a atunci sa mi se conduca condeinlu, ura personala.

Tôte câte amu insiratu intru acésta „epistola deschisa“ le-amu scrisu numai si numai pentru ca

vediendu ca le inceputulu anulu nou din mai multe părți s'a aretátu o bunavointia silintia spre a gási acea modalitate prin a cărei'a ajutoriu amu poté esi din starea nóstra desolata, și din parte-'mi o consultatiune amicale a d-vóstre tienendu-o eu de unu ce, care fórté aru inlesni ajungerea scopulu sup'r'a atinsu, m'amu semtitu datoriu a recomandá acea consultatiune și a motivá urgent'a necessitate ei favorabile urmárie ale acelei'a, dara fórté departe a statu de mine acea inteniune cá sa vatemu cătu de putienu s'eu pre prea stim. d-vóstra, s'eu pre macaru cine altulu.

Déca mi-aru fi succesu a ve dobandi pre prea stim. d-vóstra si pre ceia-lalti prea pretiuiti dni redactori spre tienerea unei consultatiuni fratiésci, in acestu casu m'asi tiené intru adeveru fericitu. Nu, din ambitiune vana m'asi bucorá pentru reusirea cu modestulu meu proiectu de intrunire, ci — me vede Ddiu — m'asi bucorá numai singuru pentru ca amu firma convingere cumca tienerea grabnica a unei atare consultari o recere imperativmente saluta publica, si pentru ca a-si crede a fi facutu ce-va servitiu iubitei nóstre natiuni si patrie de s'aru realisá, cele ce se cuprindu in epistol'a-presenta.

Avé-voru aceste sire modeste efecte dorite, s'eu sperantiele mele cu cari le-amu pusu pre charthia, voru remané nisce desiderie pie, in totu casulu me rogu sa nu trageti la indoiéla, baremu aceea ca tôte le-amu scrisu din indemnulu curatu si cu inteniune buna *).

Ladislau Vaid'a.

„Cătra români din Bihoru !

„Adunările comunale și alege singure de sine limb'a protocolara și a manipulari oficiali. Protocolulu e a se face totu odata și in acea limba ce va pretinde 1/5 parte dintre membrii comitetulu comunalu.“ — §-lu 20 elu art. de lege XLIV. din anulu 1868.)

„Comuna in scrisorile indreptate cătra jurisdicțiunei comitatense și organele acesteia, cătra regimu și alte oficie, se pôte folosi de limb'a sea propria oficiala.“ — (§-lu 22 alu art. de lege XLIV din anulu 1868.)

„In intielesulu articolulu de lege susatinsu, comitetele comuneloru, cá reprezentatiunile acelor'a, constituite dupa articolulu de lege XVIII din anulu 1871, suntu indreptatite a-si alege fára de nici o restringere, dupa placu — limb'a oficiala și protocolare pentru tôte trebile comunali, si adeca dupa articolulu de lege pusu in frunte, au dreptu de a decretá, cá atátu protocoalele adunároru comunali, cătu si tôte afacerile oficiulu notariatu, sa se faca in acea limba in care doresce majoritatea reprezentatiunei comunali.

Comunele din comitatulu acest'a, dupa articolulu XVIII: 1871, suntu dejá organizate, adeca, suntu constituite comitetele comunali, cari in intielesulu legi suntu chiamate a portá si a conduce tôte afacerile comunei, a enuciá (aduce) otariri in causele comunali si ele esecutá acelea pre calea antistiloru; suntu indreptatite a esecrá si respective a validitá tôte drepturile, precum si a implini tôte detorintiele ce competu comuneloru cá corporationi autonome. — Aceste comitetele comunali au a scrie protocolulu despre tôte svaturile si otaririle lor. — Protocolulu lu face notariulu comunalu in acea limba, carea o primescu comitetulu de limb'a sea oficiala.

In comitatulu Bihoru suntu 350 comune romanesci, unde nu e indoiéla, ca comitetele suntu compuse din románi cá acei'a, cari afara de limb'a materna romanésca nici nu pricepu alt'a; urméza dara

*) Din eróre la facerea corectureloru s'a pusu finea inca in nr. precedentu.

de sine, ca svaturile nu pôte curge decátu numai in limb'a romána, si ca otaririle dupa mintea sanetósa, limpede și corectu, conformu recerintieloru unei administratiuni bune, nu se pôte luá la protocolu in alta limba, decátu in limb'a svaturiloru, adeca in cea romanésca, — de óre-ce autenticarea protocoaleloru, pentru coprinsulu cáror'a membrii presenti si reprezentatiunei, respective ai judecatoriei comunali, suntu respundietori, altcum nu s'aru poté intemplá; căci a autenticá unu protocolu intru limb'a nepriceputa de membrii reprezentatiunei comunale, a primi responsabilitate pentru coprinsulu aceluia, e o absurditate ne mai pomenita. — Antisti'a comunala aduce judecáti intre locuitori, acelea notariulu e indetoretu a le luá la protocolu; acum se intielege de sine, ca in comunele romanesci, antistiloru, intre cari se pricepe si notariulu, dupa §-lu 21 din legea despre nationalitáti, judecáti nu li iertatu ale enuciá decátu in limb'a locuitoriloru, deci nici intipui nu se pôte, cá judecátiile aduse din partea unei antistie románe, si enunciate in limb'a romána, sa se póta luá esactu la protocolu in alta limba, decátu in limb'a consultáriloru.

Antisti'a compune socotile comunali, pre cari fia-care locuitoriu este in dreptu ale cercá si a-si dá parerea in privinti'a lor. Acum, de cum-va acelea suntu compuse in limb'a nepriceputa acum se voru poté folosi locuitorii — cari pórtu greutátiile satulu, de dreptulu acest'a? La notariate se scriu protocoale si se facu tôte scrisorile de cari au lipsa locuitorii. De cum-va deci aceste suntu compuse in limba nepriceputa, cum le voru pricepe si cum voru sci interesatii ca — ce cuprindu acelea?

Din ceste insirate se pôte convinge fiescu-care románu cu anima si pricepere cătu de mare e lips'a, carea nu mai sufere indoiéla, ca comitetele comunali, cá reprezentatiunile comuneloru, in virtutea §-lui 20 alu art. de lege XLIV din anulu 1868, numai decátu in cea mai de aprópe adunare, si adeca in adunările generali ce se voru tiené preste putienu tempu pentru reviderea socóteloru din anulu trecutú, — in tôte comunele romanesci sa se decreteze de limba oficiala limb'a romanésca, carea o pricepe insusi comitetulu, iera acolo, unde románi suntu in minoritate, dara totu-si forméza celu pucino 1/5 parte din comitetu, sa pretinda, cá afara de limb'a majoritátiiei protocolu sa se scrie in limb'a romanésca.

Romániloru ! Limb'a e conditiunea de esistintia a fia-cárei natiuni, e scutulu caracterulu natiunali, e spiritulu si suculu vegetativu alu natiunei. Pana cându unu poporu 'si pastréza neviolatu acestu patrimoniu, 'si cultuva acestu spiritu, si 'si nutrescu acestu sueu, nu e téma ca va peri, inse din contra, indata ce unu poporu va incetá a fi jalusu facia de acésta conditiune de esistintia, va fi indiferentú fatia de nutirea acestui spiritu natiunali, ma va lasá a se stinge acelu din corpulu natiunei, acestu poporu mereu va peri. Graiulu comunu intrunescu pre fratiu de unu sänge intro tabera poternica, carea pana ce e condusa de aceea-si devisa, de devis'a conservárii si a progresulu, pôte dá peptu cu ori-ce inimicu valorosu. — Acestu adeveru nerestornabilu l'a priceputu románulu dela inceputulu esistintiei sele, luptându-se totu-deun'a mai multu pentru limba, decátu chiaru pentru libertate. Si numai acestei virtuti detorimu recunoscentia, ca natiunea romána adi in butulu atátoru fortune si invasiuni barbare, a remasu intréga, si si-au sustienutu caracterulu seu. — De acestu adeveru au fostu petrunsi si barbati nostri moderni, cari cá reprezentanti si ante-luptatori natiunali, in numele dreptátiiei, si-au radica tu cuventulu si cu energia neobosita au staruita diet'a tierci pentru egal'a indreptatire a diferiteloru limbe din patria. — La cuventele agere, deplinu motivate, si la cererea lor drépta, a urmatu legea in poterea cárei'a indreptámu cátra voi aceste

cuvinte fratresci. — E adevăru, ca această lege nu ne-a îndestulit deplină pretensiunile și drepturile noastre înscuțite; înse și până ce va succede pre cale legală a eluptă deplină îndreptare, avem de dorit țina națională, a esplotă din lege ceea ce e bun pentru noi, și conformu concessiunii aceleia, a introduce limbă română în toate instituțiile și corporațiile populare. Legea în privința folosirii limbilor s'a sancționat și pusă în vigoare în anul 1868, și cu toate ca această lege lasă în voi'a comunelor alegerea unei sau altei limbe de care voiesce a sa folosi în administrațiunea treburilor ce le interesă nemedios, îndreptătesc pre bietul țieran a poté pretinde că sa-i vorbescă și scrie limbă baremu acelea organe, cari sunt chemate în primă linia să portă de grijă și să așereze interesele facia de alții: totu noi bihoreni cu rusine trebuie se marturisim, ca în restimp de patru ani, n'am făcutu nimic pentru de a ne folosi de acestu dreptu, ci am suferitu, — dovădă despre lasitatea și indoliența noastră atătu facia de progresulu naționalu, cătu și facia de interesulu administrațiunii publice, — ca în comunele locuite curatu său în precumpenire de români, toate treburile sa se facă într'o limbă nepricepută de locuitorii interesați; am suferitu ca chiaru oficiale, cu cari venim în coatingere, li cerem svatulu și protegierea mai desu, se nu ne pricepa, se nu șcia pune în scrisu ceea-ce vorbim; — am suferitu se fimu — la noi a casa, că străinii se ne esplice și dora mistifice alții pretensiunile, dorerile, după placulu lor.

Acum deca noi românii nici în giurulu familiaru, în comuna, nu ne nisimim a ne folosi limbă proprie, cu ce drept și rațiune vomu poté prelinde folosirea aceleia în instituțiile și forurile mai înalte?

Intru adevăru, a mai suferi această anomalia și absurditate, ca aceea într'o comuna cu populațiune curatu română, afacerile sa se manipuleze într'o limbă străină, nepricepută, aru fi o lasitate, aru fi o trandavia nejustificabilă.

Din aceste motive necontestavere, subscrisulu comitetu, conformu incredințării primite de la adunarea generală a românilor bihoreni ce s'a ținută la 18 Novembre 1872, ve provăcă pre onora și pre consciința națională, pre toti românii bihoreni, și cu preferința pre intelegința română din acestu comitat, că — de n'a peritu încă simțiulu naționalu, de mai este potere de viață în voi, și de cumvă mai sunteți cătu de puicintelu interesați de cauzele comune, de interesele unei administrațiuni mai potrivite și corespunzătoare intereselor populațiunii, sa lucrați pre calea sa și cu medii legale, și se ve nisuti că, în toate comunele românesci, în virtutea legii positive, sa se decretede în celu mai scurtu timpu limbă română de limbă oficială. Comunele dejă organizate — după lege au dreptulu această, unu dreptu pre care nu-lu poté restringe nime pre

cale legală. — Otărirea ce o va aduce reprezentanți'a comunei în privința această, nu e supusa nici reviziunii superioare, ci astfelu de otariri se notifica numai spre sciința oficialatului concerninte administrativu din acelu departiementu.

Sa ne folosim daru de dreptulu ce ni-lu asigură legea positivă constituțională, și prin această se promovăm interesulu comunu și se salvăm onora națională!

Oradea-mare, 15 Fauru 1873.

Comitetulu centralu."

Comitetu francesu pentru propagatiunea literaturii franceze în țierele slave și române.

Membrii fondatori ai „comitetulu franceze” se întrunira Mercuri în 26 Fauru a. c. Ei decisera a immulti comitetulu prin adiunțiunea de noi membri atătu în Parisu cătu și în provincia, unu cerculariu se va distribu.

Comitetulu după ce face estrasele din corespondințe, luă rasoluțiunea de a face trei espedițiuni de cărți 1, bibliotecii „Akademicky Spolek” la Pragă, 2.) Societății „Vendija, la Gratiu, 3.) Societăților și asediamentelor române din Sabiu.

Corespondința țierelor străine trebuie de aici înainte sa se adreseze „M. L. Leger 30. quai d'Orleans."

Până la altă ordine, scrisorile adresate prin particulari, nu se voru luă în considerațiune.

Scrisori insuficientu francate tramisa membrilor comitetulu au fostu refuzate.

Corespondenții suntu rogati a nu perde din vedere ca tarifă de francare este de 25 cr.

Membrii comitetulu iau în sarcină loră speșele de impachetare și de speditiune și prin urmare nu-si potu impune sarcine suplementari.

Diarele slave și române suntu rogati să se binevoiescă a reproduce această incunoscințiere; ele voru usioră estu-modu corespondința și ocupațiunile comitetulu.

Convocare.

Conformu articolulu XXXVI din statutele presidiulu secțiunii centrale și alu reuniunii inventiatiunii „Georgiu Lazaru” conchiama prin această pre toti membrii reuniunii la parastasulu întru memoriă nemuritoriulu „Lazaru”, care se va țienea în acestu anu — că și anulu trecut — în Sambat'ă Floriloru, numita a lui Lazaru, la mormentu lui, în comună română Avrigu!

Și fiindu ca o recunoscință românească cătra aceia, cari s'au luptatu cu atăta abnegațiune pentru romanismu, ne obliga pre toti fără distingere de cariera și condițiune: de aceea ne permitem a invita la acestu parastasu pre toti românii, cătu voru binevoi a se asocia cu noi în rugăciuni pentru ma-

ce au trebuința de ele, de cumparatori. Acestu scopu are sa se asemene cu scopulu acelu ce începe a merge la școlă, carele voiesce sa invete a cel și a scrie pentru că sa pota cel în ori-ce carte său scrisore și sa pota sa-si impartășescă cugetele se și altor'a. Nici la unulu nici la altulu scopulu nu se opreșce aci, ci elu merge mai departe. Celu ce șcie cel și scrie se nisuesce sa aduce cunoșcințe prin citirea sea din cărți și cu ajutoriulu acestor'a sa se lumineze și intieptiescă pentru întreprinderi noue spre folosulu seu și alu deapropelui, cari folose le impartășescă apoi său cu cuventulu său cu fapt'a, său scriindu elu cărți despre densele. Prin această se face unu membru placutu și stimatu alu societății omenesce.

Asiă e și meserișulu elu luera și produce manufacturi și frumose nu numai pentru că sa le vanda și sa câștige bani, dară și pentru că sa perfectiuneze mesteri'a sea și pentru că sa o comunice și altor'a și prin această sa devina unu membru folositoriu, placutu și stimatu de societate.

Ceea ce dicem despre singurateci potemu cu totu dreptulu sa dicem și despre popore întregi.

Prezum vedem, scopulu, cu cătu lu urmarim mai departe cu atăta coprinde o estindere mai mare și cumca această nu este o intipuire a noastră o vedem din realitate. În trecut, în prezentu, și asiă va fi și în viitoru, dezvoltarea industriei și a comerțulu, care este stensu legatu de această, a fostu osi'a în giurulu cărei s'au invertitu o viață mai miscata a poporeloru din lume. Sa cautăm unu esemplu din apropierea noastră adica asupr'a țierei noastre, carea este destulu de mare și destulu de

rele sufletu românescu a lui Lazaru acolo, pre mormentu lui, unde se afla depuse scumpele lui remasite pamentesci!

Cu deosebire apelăm la animă românească a olteniloru, sa nu lipsescă dela acea serbatore bisericescă — naționale! Deca la parastasu din an. trecut au fostu reprezentați românii prin 61 de comune române și deca numerulu asistentiloru s'a suitu la mii: amu dorî din anima românească, că în acestu anu toate comunele din țieră oltului sa fia reprezentate și numerulu participantiloru sa fia și mai mare!

O națiune, unu populu, începe a se radica la marire, la gloria, numai prin a-si venera cele trecute ale se și pre barbati, cari au luptatu pentru a loră existința! Urmele stramosiloru nostri suntu pline de gloria. Noi, nepotii loră, aru trebui sa calcăm acele urme, că într'o di sa ne bineventeza urmasii. Georgiu Lazaru a luptatu eroicesce pentru desteptarea, consolidarea și înaintarea romanismulu, de aceea trebuie sa ne închinăm faptelor lui românesci. Sântă noastră datorința națională dară ne impune noue a ne aduce aminte de elu în rugăciunile noastre, în viața noastră — venindu în totu anulu la Avrigu sa versăm o lacrimă ferbinte de recunoscința pre scump'a lui țierăna.

Dice Lamartine, ca unu sentimentu se poté intielege mai bine numai în locurile, în care l'au simțitu!!

Ordinulu de di, alu adunării este urmatoriu:

1. În Sambat'ă lui Lazaru 1863 în 31 Martiu o. (12 Aprilu n.) toti membrii reuniunii se aduna în școlă română la orele 8 antemeridiane.

2. La 8^{1/2} ore mergerea la sântă biserica în corpore, ascultarea servitiulu divin, apoi asistarea la parastasu lângă mormentu lui Lazaru.

3. L finea parastasulu țienerea cuventulu funebru de vice-presidintele secțiunii filiale de Vitea inferioară Alessandrescu Popu Siandru, conformu conclusulu punctu VI alu procesulu verbalu adusu în a trei'a adunării generale a reuniunii țienute la 14/26 Oct. 1872 în Fagarasiu.

4. Reuniunea va esprieme sentimente de condolență nemuritorulu remase ale lui Georgiu Lazaru *). Fagarasiu, 12 Martiu 1873 n.

Presidinte:

Ioanu Dim'a Petrasicu.

Secretariu:

Ioanu Barbatu.

*) Amu cere esplicațiune, ca pentru ce se serbeza aducerea aminte de Georgiu Lazaru în Sambat'ă lui Lazaru, pre cându noi avem usulu de a serba dilele onomastice după numele din botezu, dară nu după numele de familia; de altmintea este și o incomoditate mare pentru multu, că în Duminec'ă Floriloru, în carea seră se începe și septamăna patimiloru sa fia în totu anulu pre drumu,

dară cu bunetăți firesci și vomu gasi ca, fiindu ca meseriile au fostu putienu dezvoltate, că sa amintim o impregiurare numai, numerulu poporulu este micu și și acest'a traiesce cum poté și cum da Ddieu. Noi aici în țiera avem d. e. orasie numai cu câte 2000—3000—4000, 10—18 mii, celu multu cu abia 30000 unde e viața mai multa, în Brasiovu.

Pentru că sa ne convingem de acestu adevăru mai potemu aduce exemple din Asi'a sudu-vestica (mediati-apusu) unde erau odinioară imperatii mari și puternice, cetăți tari și estinse cu palatari gigantice, cu gradini radiemate pre colone (stâlpi), căci acolo eră industri'a și comerțulu celu viu; mai potemu aduce țiermurele mării, unde este Palestin'a și Siri'a întreaga cari erau în flōre când erau industri'a și comerțulu acolo în flōre. Astadi, și de cându au încetatu aceste din urma au încetatu viața în părțile acele. Câte unu satu miserabilu unde și unde și corturi de ale beduiniloru arabi, cari se muta cu turmele loră și cari pândescu dramurile și desbraca pre caletoții ce le cadu în mâni de obiectele cele mai bune ce le gasescu la ei.

Sa întorcem șoia și sa cautăm spre apșulu Europei și aci vomu gasi ca câmpiele ei suntu că nisce gradini, populațiunea numeroasă și plină de viață. Aci gasim afara de numerate sate cetăți cu câte 40,000—80,000, dela 100,000 până la 6—700,000 locuitori cum e Vien'a și Berlinulu, cu miliōne de locuitori precum Parisulu, Londonulu, care din urma numera 2^{1/2} miliōne locuitori, va se dica, mai multu decâtu țieră noastră întreaga. Mai departe sa privim Americ'a de nordu carea s'a descoperitu de europeni numai dela 1492 d. Chr.

FOISIORA.

Din o prelegere în Reuniunea meserisiloru români din Sabiu.

Sabiu 6 Martiu.

De multe-ori lucruri la aparința de însemnatate mai inferioară au o importanță mai asiă de mare că alte de însemnatate mai mare. Manecându din estu punctu de vedere comunicăm publiculu unu estras din prelegerea ce a ținut'ă presidinte N. Cristea în Duminec'ă trecută în localulu Reuniunii sodaliloru români, înse cu acea reserva că publiculu însuși sa-i dea său sa-i deneghe importanța, după cum va află elu justu că judecătoriu nepartinitoriu.

Trebuie sa observăm ca încātu priveșce formă esterna a prelegerei nu trebuie sa ni o imaginăm că unu ce imbracat în sisteme și figuri retorice; nu, ci în simplitatea limbei și în acomodarea materiei de asiă încātu se pota fi coprină de auditoriulu înainte cărui se țienea prelegerea.

De asta-data, că la începutulu unui ciclu nou, a parcesu prelegerea dela scopulu celor ce imbratșiescă industri'a.

A dice scopulu unu omu de industria este usioru dară alu urmaru până în cele de pre urma ale se este greu, pentru ca este deosebire între scopu și scopu. Fia-carele cându pasiesce sa invete o meserie are scopulu că pre această sa o invete bine, pentru că sa facă lucruri, cari sa fia bune și frumose, prin urmare placute și cautate de cei

Obiectele ce au mai incursu pentru loteria bisericii din Deva.

(Urmare.)

70. O parohia papuci barbatesci, dn'a An'a Dragiciu. Dev'a.

71. O corfa de bilete lucrata din lemn. 72. O mapa de scrisu. 73. Unu sterge peno. 74. O tavita de lampa. 75. O sapa de lampa lucrata din lana, dsior'a Mari'a Bercianu. Sebesiu.

76. Doue vase de porcelanu pentru flori. 77. O vasa de porcelanu pentru untu. Dn'a Iria de Bardossi. Dev'a.

78. O perina brodata cu flori aplicate, p'seri in relief. Dn'a Nin'a de Csergydy. M. Vászrhely.

79. Unu tragetoriu de clopotu lucratu de margele. 80. Unu portu orologiu brodatu cu senile. Dsiór'a Mari'a Demianu. Bals'a.

81. O vasa de cristalu cu tafia si acoperislu de argintu. Baronesele Aureli'a si Elen'a de Popp. Pest'a.

82. O perina brodata cu lana si metasa. 83. Unu etui de catifea cu sforceci. Dsiór'a Nin'a de Dunc'a. Sabiu.

84. O punga impletita de metasa. Dr'a Paulin'a de Dunc'a. Sabiu.

85. O camesia romanésca cusuta cu metasa si firu. 86. O siemiseta cu dentelle. 87. Unu portu sogare din piele rusésca. Dsiór'a Sofi'a Moldovanu. Hatiegu.

88. O parohie de sfesnice. Dn'a Mari'a Nandrea. Hatiegu.

89. O parohia mansieturi de sfesnice. Dsiór'a Susan'a Popescu. Hatiegu.

90. Trei garnituri de perina impletite. Dr'a Nin'a Balasiu. Hatiegu.

91. O parohia de calimari de porcelanu.

92. Unu pocalu de cristalu. Dn'a Luis'a Lazaru. Dev'a.

93. Unu portu buchetu impodobitu cu granate si perusele. 94. O icóna brodata. Dn'a Baronesá Mari'a de Nopesa. Dev'a.

95. O punga lucrata cu metasa si firu.

96. Unu cosuletlu lucratu cu lana si metasa. 97. O punga lucrata cu metasa si perle. 98. Unu portu orologiu lucratu cu margele. 99. O perina lucrata cu metasa si atia. Dn'a Sofi'a de Dunc'a. Romania.

100. O brosia de auru massivu cu tantu si acu pentru ornica impodobita cu emailu. Dn'a Casandra de Rojine'a si de Sojanu.

101. O corfitia de toaleta. Dsiór'a Amali'a Balog. Dev'a.

202. Unu sterge peno. Dsiór'a Gabriela Balog. Dev'a.

103. Unu portofoliu brodatu cu semile cu por-

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

dca voiesce cine-va sa asiste la festivitatea acést'a, ce dupa cum vedemu are sa fia anuale. Amu fi dara mai multu pentru diu'a de Sangiorgiu, carea in multe privintie ni se pare mai corespundetorie. — Red.

trétulu lui A. Iancu. 104. Unu etui de ace de bronzu ovidatu. Dr'a Anastasi'a Leonescu. Boiti'a.

105. O perina impletita de lana si metasa. Dsiór'a Aureli'a Stanislau. Sabiu.

106. O parohia papuci brodati cu metasa. Dsiór'a Amali'a Stanislau. Sabiu.

107. O tavita de lampa. Dsiór'a Mari'a Stanislau. Sabiu.

(Va urmá.)

Discursulu

dnii deputatu nationalu Dem. Bonciu, rostitu in camera reprezentantiloru dietei unguresci, in sedintia din 26 Fauru n. a. c. la desbaterea generale asupra bugetului ministeriului de cultu si de instructiune.

(Urmare si fine.)

Póte, on. camera, ca, vorbindu intru interesulu confessionalitatiloru, multi voru dice ca sum ultramontanu fanaticu. Eu inse vorbescu aci de o confessiune, in care scótele nu gemu sub apesarea clericála, pentru ca autonomia acestei confessiuni e astu-feliu organizata, încáto mirenti suntu in precumpenintia representati in tóte agendele ei. Eu deci nu suntu fanaticu pentru confessionalismu, ci pentru luminarea poporului, pentru ca numai in acést'a vedu garantia viitorului patriei nóstre. Déca considerámu referintiele faptice de viétia din patria nóstra, ne convingemu, ca e cu nepotencia a luá crescerea poporului din mán'a confessionaliloru. Dara si déca aru fi cu potintia, totu-si e intrebare: déca aceea aru fi cu cale — din punctulu de vedere politicu séu alu liberalismului?

Apoi, on. camera, statulu, încáto pentru trecutu, nu se plánde de felu in contra confessionalitatiloru. Cáci pána acum'a confessionalitatele au esoperatu crescerea si cultur'a poporului si institutele protestante, buna-óra, au datu patriei multi barbati eminenti. Astu-feliu fiindu, déca vomu judecá nepreocupati, trebuie sa reconóscemu, ca statulu detoresce confessionalitatiloru multiamita pentru meritele loro pre terenulu culturei poporale. Nu vréu eu, on. camera, ca scótele confessionalu sa nu fia supuse inspectiunii supreme a statului; din contra eu pretindu ca statulu sa exerciedie asup'a loro o inspectiune cu multu mai rigurosa. Voindu inse acést'a, vréu totu odata ca guvernulu sa indeborésca autoritatile confessionalu a-si implini cu acuratelia detorintia loro, dara facendu acést'a sa li dee si posibilitatea de a-si efeptu dispusetiunile, adeca sa impuna autoritatiloru politicé a li tinde mán'a de ajutoriu pentru efeptuirea dispusetiuniloru facute pre terenulu scolasticu.

Alalt'a eri d. deputatu Kondrossy vorbindu de caus'a religiei, dise ca sa nu facemu politica din

religiune; ci sa facemu din ea, ceea ce este chiamarea: crescerea si lumin'a pentru poporu.

On. camera! Amu auditu din mai multe parti, ca suntu scóte confessionali, in cari se propaga doctrine contra statului. Eu nu sciu sa fia astu-feliu de scóte; dara déca suntu, cine este vin'a? Eu credu ca guvernulu, si specialu dlu ministru pentru instructiunea publica, pentru ca acést'a exerciándu asup'a scóteloru inspectiunea suprema, a statului, s'aru fi potutu convinge, ca óre intr'adeveru se propunu astu-feliu de invetiature? Iéra déca dlu ministru a avutu conosciuntia positiva despre acést'a, atunci elu aru fi trebuitu sa dispuna, ca acele scóte sa se indrume la ordine si in casu de renitentia, sa se inchida chiaru; pentru ca confessionalitatea nu póte sa aiba nici unu interesu de a vesti doctrine contrarie esistentiei statului, — interesulu séu este si nu póte fi altulu, decátu educatiunea poporului, si adeca nu in spiritulu contrariu statului, ci in directiune patriotica.

Eu, on. camera, acésta stare nenaturale si daunósa pentru crescerea poporului o atribuescu in cea mare parte defecteloru legi pentru instructiunea publica, si pentru aceea dorescu revisiunea acestei legi. O dorescu inse si din altu punctu de vedere, dupa a mea parere fórté insemnatu, adeca din punctulu de vedere alu nationalitatiloru.

Sa me ierte onorat'a camera, ca aci la cestiunea instructiunii publice amintii cestiunea nationalitatiloru; dara e absolutu cu nepotencia a nu o aminti pentru ca eu acestu terenu lu tienu de mai apto si competente spre caracterizarea cestiunii nationalitatiloru, dupa a mea pricepere si dupa alu meu semtiu. Eu din parte-mi cestiunea culturale o tienu de parghia pretensiuniloru nationali, si sum convinsu, ca cu cáto mai multa grigia si atentiune aplica statulu pentru cultur'a nationalitatiloru, cu cáto mai multu aru impartasi prin lege nationalitatele de tóte beneficiile de cari se bucura natjunea magiara, cu atatu in mai mare parte — asiu potea dice in 9/10 — s'aru deslegá cestiunea nationalitatiloru.

On. camera! Prim acést'a nu vréu sa dicu, ca afiu de pré mari séu ca nu suntu plecatu a votá acele some, cari suntu preliminate pentru interesele nationalitatiei magiare, ci vréu sa dicu ca astu-feliu de some sa se prelimine si votedie proportionalmente, din tempu in tempu si gradatu, si intru interesulu celoru-lalalte nationalitati, — sa se deie si acestor'a ajutoriulu necesariu pentru cultur'a loro. Aci, on. camera, doue impregiurári mi vinu in minte. Déca nu me insiéla memori'a, in decursulu dietei trecute unu stimatu domnu deputatu, pare-mi-se dlu Jokai, a prezentatu camerei unu proiectu de resolutiune. In acestu proiectu de resolutiune s'a cerutu votarea unei anumite some pentru desvoltarea literaturii tuturor nationalitatiloru din tíera. Dorere inse, majoritatea n'a primitu acestu proiectu. Dara

poporu, care are industria si comerciu, avere si cultura, se sférma ori ce lege asupritóre cá spum'a valuriloru inaintea stancelor.

Eata dara si scopulu Dvóstre pána unde se estinde, pána la intarirea nationalitatiei nóstre si pána la deplinirea unui adeveratu concertu alu nationaliloru din patria nóstra.

Comca deplinirea acestui concertu e de lipsa nu e numai o imaginatiune din partene.

Déca cetimu opuri de economi politici cá List ai Rocher ne vomu convinge, ca ei ne vinu intr'ajutoriu sa ne intarésca asertiunea nóstra. Numai ca ei máneca dela presupunerea aceea, ca noi nu suntemu elementulu acel'a care sa indeplineasca lacun'a de fatia din patria nóstra; din presupunerea ca locuitorimea romána dela Dunárea de josu, din Romania, de asemenea nu este acel'asi elementu si totu asiá despre románii, slavii, grecii si turcii din Turci'a si din acést'a cauza propunu germaniloru loro sa ocupe ei acestu locu si prin acést'a sa estinda Germani'a si preste locurile aceste.

Scopulu industriei celei ce are sa se desvólte si la noi de locuitorii tieriloru nóstre este dara mare elu are sa dovedesca nemtiloru, ca noi nu avem lipsa sa ne prefaca in nemti, nici tier'a in Germania, si desvoltándu-se industria pána la insemnatarea ei cea adeverata va fi temelulu celu mai siguru alu viitorului nostru.

Sa nu cugete nimenea dara ca invétia o meseria numai pentru cá sa o invetie, nu, ci pentru cá se devina totu-odata si unu membru folositoriu alu natjunei si patriei sele si se contribuie la impuernerica si crescerea mediului societátiiei omenesce si la cultura si civilizatiune.

aci incolo cauta ori-cine sa nu aiba nici o comunicatiune, afara de cea a compatimirei ca se afla si astfelu de fíntie omenesce. Asia este si cu popórele. Cine nu se feresce de popóre selbatece ce traiescu ca animalele in Americ'a si in alte parti? cine umbra in societatea tiganiloru nostri? Ba noi avem ocaziunea cea trista sa vedemu ca si pre noi románii, cari nu suntemu numai si numai noi de vina ca n'amu potutu imbratisia pána acum meserie, ci legile cele apasátóre, ne considera mai putienu decátu amu meritá dupa cuatitatea nóstra intelectuale si fíntorie de cultura si dopa numerositatea nóstra. Cu totulu altu-feliu este ca popórele industriasié. Esemplulu celu mai pipaitu ni-lu da Itali'a in privintia acést'a. Ea érá politicesce sfesiatá, de lomea diplomatica condemnata la mórté; lumea comerciale din Germani'a, Franci'a si Angli'a inse vediendu ca italianii suntu laboriosi, ca suntu nu numai agricultori, ci si meseriasi, comercianti, artisti de totu felu si au disu: acést'a e unu faptoru de lipsa pentru societate, sa-lu spriginimu cá sa ajunga la o sórté mai buna, la o sórté încáto sa-si póta pune tóte puterile sele fisice si morale pentru binele Europei, pentru prosperarea civilizatiunii. Si asiá s'a si intemplatu.

Noi románii in patria nóstra subu legile de fatia ne bucrámu acum de libertatea de a ne aplecá la meserii si asiá noue ne sta calea deschisa de a ne cástiga unu locu onorificu intre cele lalte popóre a le patriei, precum siá cástigatu italianii intre cele ale Europei. Vin'a apoi ori ce schimbári, ori ce legi, ca acele dupa ce vomu fi noi unu factoru neapératu de lipsa, nu voru putea sa aiba vre-o valóre, pentruca inaintea puterei ce o desvólta unu

mi vine în minte și o alta impregiurare, de-si de mai puțină importanță pentru ca nu e din această camera, ci o aduc dintr'unu articolu, aparut în fôia dlu Jokái în „Hon“, în care articolu fiindu vorb'a de calamitățile literaturii magiare se provôca atențiunea și ajutoriulu statului și se argumentă astu-feliu (celesco); „Ei bine; ce aru dice inse la această naționalitățile? Dara deca și ele voru radică asemene pretențiuni? Faca ele această; căci mai îndreptate pretențiuni și asiă nu potu face. Deca se descépta în senulu loro o rationale aspirațiune de cultura, aceea pentru noi pôte sa fia numai unu iudemnu și mai mare, nici odata inse periculă. Pentru a întrece noi în cultura și în civilizațiune pro nemti, francesi și anglesi, nu potemu avé nici o ambițiune, tocmai pentru ca e o gigantică problema nerealisabile. Dara a ne vedé întrecuti de român, serbu, croatu și slovacu, aceea aru fi o rusine pentru noi. Emulațiunea numai în favôrea noastră pôte sa fia. Cu poteri încordate amu lucră la cultur'a noastră chiară și din superbia națională! Ori ce progresu alu loro, ne-aru impinge și pre noi înainte, ori-ce câștigu alu loro pre terenulu sciintieloro, aru fi și alu nostru. Unu necalculabile avantajiu alu luptei pacinice aru fi această, nu numai din punctulu de vedere culturalu, ci și din celu politicu și desclinită din alu frățietății.“

Autorulu acestui articolu, on. camera, a disu unu mare adevéru, și dlu Jokái, prin proiectulu seu de rezoluțiune a vrutu numai înflorirea comuna a țierei. Și — deca toti magiarii aru cugetă astu-feliu, deca n'aru fi numai toleranți facia de cultur'a celor-lalte naționalități, ci aru manifestă și buna voință facia de dreptele loro aspirațiuni culturale, cu unu cuventu, deca națiunea magiara și asiă cea mai tare, cea domnitore, n'aru fi atât de jalusă facia de cele-lalte, atunci abia aru esiste cestiune de naționalitate. Dorere inse, on. camera, această nu e asiă, pentru ca, nici amintindu literatur'a celor-lalte naționalități, ci numai institutele de invetiamentu ale acelor'a, ele nu numai ca nu se spri-ginescu din partea statului, ci din contra, sunt impedeate prin mai multe dispușțiuni ale guvernului, și chiară și prin lege. Nu aceea este deci banuél'a naționalităților, ca statulu face multu intru interesulu culturai naționalității magiare, ci aceea, ca într'adeveru tôte le face numai intru interesulu ei, iera pentru cele-lalte nu face nimic'a. Că sa nu amintescu mai multe, aduc înainte numai universitatea de Clusiu. Bine-voiti a scî, ca această s'a radicat intr'unu scurtu tempu; — întrebu inse: observatu-s'a aci macaru câtu e negru sub unghia ecitate facia de românii ce locuiescu în acea parte a țierei? Radicat-u-s'a celu puțin u clasa paralelă, s'au propune-se vr'unu studiu în limb'a maternă a poporului? Nimic'a nu s'a facutu. Dara mergu mai departe: nici acea parte a legii nu se esecuta, care — precum se 'mpare, e adesa în interesulu naționalităților. Este paragrafulu 17 alu legii pentru naționalități. Acestu § dispune, ca on. guvernul sa grigésca că în acele locuri, unde cetățienii de o naționalitate sunt în mare numero, acesti'a sa se desvôlte în limb'a maicei loro, pâna cându încep sciintiele academice mai înalte. Înfiintiatu-s'a inse unde-va vr'unu gimnasiu român de statu? Nicairi. În această cauza inse s'au peroratu multe și frumoșe și multu promitietore oratiuni. Mi iau libertate a me provôca la bine-meritulul reprezentante alu orasiului internu din Pest'a, la dlu Fr. Deák, care în siedint'a din 23 Ian. 1872 a disu următoarele:

„Fia-care naționalitate, de-si nu e naționalitate politica, în totu casulu are îndreptare de a cere, sa i se dea posibilitatea de a-si cresce pre fii sei.“

„Fia în țiera macaru 300 de gimnasie, fia macaru atâtea, că pre fia-care siése mile sa se afle unlu; deca inse într'unu gimnasiu din provincie studiele nu se propun în acea limbă, s'au celu puțin eminentminte în acea limbă, carea este limb'a giurului: atunci fără îndoiéla e fôrte greu a promovă cultur'a.“

Deca amu silii naționalitățile, că pre copiii loro, — cari de feliu s'au numai puțin sci, magiar'a, pentru ca în scôl'a loro poporala se instruescu în limb'a loro națională, — sa-i instruiésca pretotindene și intru tôte, în limb'a magiara, atunci în acele gimnasie aru fi imposibile progresulu teneriloru, parinti în daru aru spesă banii, copiii în daru aru petrece tempulu.“ (Viua aprobare din partea ablegatiloru naționali.)

„Preste totu, deca vremu sa dobandim na-

ționalitățile, nu trebuie sa umblâmu a le magiarisă, ci sa ni le facemu plecate prin o tratere blândă și frățiescă.“ (Aprobare generală.)

Eu, on. camera, dupa aceste frumoșe și multu promitietore cuvinte, cu linisce și bucuria amu privitu spre viitoriu, nici nu m'amu indoitu ca o oratiune că această care de regula are mare efectulu moralu și asupr'a guvernului, sa nu aiba rezultatu fapticu. Apoi considerându ca în această patria sunt vre-o trei miliône de români, cugetu ca și acesti'a merita, ca — chiară în întielesulu §-lui 17 din amintit'a lege, sa se înfiintie unu gimnasiu de statu pre sém'a loro.

Eu, on. camera, la deșbaterea speciale asupr'a acestei cestiuni anume asupr'a titlului instituteloro mediocre, voi prezentă o motiune de sine statatôria; acum inse numai de aceea amu amintitu acestu punctu, că sa rogu pre on. camera și pre dlu ministru, sa fia cu deosebita atențiune la respectivii §§. din amintit'a lege pentru ca, reformandu institutele mediocre, și românii sa se bucuie în fapta de beneficiile vietiei de statu. Adevératu în bugetu sunt prelimitate 4000 fl. pentru gimnasiulu român din Brasiova; inse, on. camera, această sumă e ilusoria; căci gimnasiulu nici nu o capeta, pentru ca e legata de astfelu de condițiuni, căror'a inspectiunea acestui gimnasiu, nepotendu sacrifică caracterulu lui confessionalu, nu pôte coresponde, și asiă acestu titlu din bugetu este în adevéru ilusoriu. Și în această privință voi propune la loculu seu o motiune. Aci vreau numai sa constatdu, ca pentru cultur'a naționalității române din partea statului nu s'a facutu și nu se face nimic'a. Și binevoiti a crede, ca nu e bine asiă. Cu câtu mai multa grige pórta guvernulu pentru cultur'a poporului român, cu atâtu mai multi patrioti va castigă patri'a.

Și — eu interesulu naționalității române lu potu aduce în deplina concordantia cu patriotismulu, pentru ca eu, care amu fericirea a fi român, me tienu asiă de bunu patriotu că ori și care magiaru, do-si nu s'probu acea politica ce tientesce magiarisarea preste totu; pentru ca această politica nu descépta, ci tampusce simtiulu patrioticu și provôca neintielegeri și împarechiări. On. d. ministru de instructiunea publica, în discursulu prin care deschise deșbaterea asupr'a bugetului seu, spre marea mea bucuria și linisce a amintitu, ca da, elu se ocupa cu reviziunea legii pentru instructiune publica, și binevoitu a promite ca, în consciința superficialității acestei legi, nu elu singuru va face reviziunea, ci spre acestu scopu va conchiamă o ancheta de barbati esperti. — Me bucuru deci pentru bunavoința dlu ministru și numai cu o rugare mai amu a me adresă d-sele, și această e: cându va conchiamă amintit'a ancheta, sa binevoiesca a luă între membrii acelei'a și astfelu de barbati, cari cunosc bine și din temei referințele confesionale și naționali și dupa ascultarea acestor'a sa dispuza dupa ecitate și dreptate.

On. camera! Dupa acestea, voidu a încheiă, mai facu unele scurte observaciuni cu privința la impregiurarea că sumele votate în bugetu nu s'au întrebuințiatu tôte destulu de rationalminte.

Amu mai auditu, că ministrulu pentru instructiunea publica n'a avutu pre ce cheltui toti banii ce s'a votatu de această Camera. Amu mai auditu, totu din reportulu ministerialu, și anomal'a, ca s'au înfiintiatu preparandii la cari sunt aplecati câte 7 profesori — pentru câte 14 preparandi! Va se dica pentru câte doi preparandi cade unu professoru pre cându în preparandi'a româna confesional'a din Aradu sunt 3 profesori și 48 de preparandi, adeca pre 16 preparandi cade unu professoru! Confesiunea. resp. națiunea româna inse nu e în stare a sustiené mai multi profesori, căci și acesti trei sunt mai reu salarisati decâtu multi invetiatori comunali, pentru că abia au léfa mai mare decâtu 3—400 fl. — Dlu ministru deci a avutu ocașiune și avutu pre ce cheltui summ'a votata, și — credu, că nimenea nu i-aru potea impulă, că prin ajutorarea acelu institutu aru fi comissu unu abusu.

Alta observatiune amu a face cu privința la institutiunea inspectoratelor de scôle. Eu această institutiune nu vreau sa atacu și nici nu vreau se dica, ca sunt multi inspectori s'au dór'a cea mai mare parte chiară cari nu potu coresponde chiamării loro. În această credința și convicțiune a mea me întări feri dlu deputatu Antoniu Zichy, arétându că, oficiulu de inspectoratu propriaminte nu este unu oficiu că și cele lalte, cari sunt legate de ôre anumite,

căci unu inspectoru de scôle, deca vré sa coresponde cu scrupulositate oficiulu seu, are tóta ziua de lucru. Cu câtu mai multu me intaresce inse această dechiaratiune în convicțiunea mea, cu atâtu mai nepriceputu mi este că, cu tóta această multu ocupațiune, cum unii domni inspectori au avutu timpu pentru a și cortesi în favôrea guvernului? Nevrendu inse a recrimă, amintescu aci numai un'a cercustanția, și această este urmatori'a.

Eu însu-mi amu onôre a cunôsce în această camera patru inspectori de scôle, cari siedu aci că reprezentanti. Nu vreau a atinge cu această ocașiune cestiunea incompatibilității, pentru că în această privința mi voi spune opiniunile mele la timpulu seu; — vreau se întrebu numai că: acele districte cari sunt subordonate acestor domn. inspectori, cum sunt ele inspectiunate și grigite cându nici acei inspectori cari sunt necurmatu la oficiale loro, chiară, dupa dechiaratiunea dlu deputatu Zichy, nu potu satisfacé chiamării loro deca nu luca ziua întreaga, — dicu, cum sunt ele inspectiunate și grigite, cându inspectori loro, astadi reprezentanti în această camera, absent'a — nu dile, ci lune întregi? ! (Aprobare din stang'a.)

Totu-si, on. camera, sperându că dlu ministru va face dispușțiunile necesarie pentru delaturarea acestei dificultăți, precum și a totoror celor-alte ce impedeă crescerea și invetiamentulu poporului, și fiindu convinsu despre bunavoința și dielulu dsale, acceptu bugetulu. (Aprobare din stang'a.)

Albin'a.“

Varietăți.

† (Neerologu.) Basiliu Popoviciu parochu în comun'a bisericésca Pischinti protopresbiteratulu gr. or. alu Orasciei, dupa unu morbu îndelungatu de unu anu și trei luni (gut'a), a trecut la cele eterne în 4 Martiu 1873, în anulu alu 59-lea alu etății se, în anulu alu 39. alu oficiulu seu că lucratoriu în vi'a Domnului, lasându în jale adenca pre soci'a sea Craciun'a, trei fii: Lazaru, Petru, Vasilie, și o fica Ravec'a remasi în cea mai adenca intristare și fără de mângaiere. Astrucarea remasitielor pamentene ale repausatului s'a facutu în 6 lun'a corinte. Tieremonialulu funebralu s'a seversitu în biseric'a locale prin sântiele sele parinti: N. Ben'a, care a rostitu și cuventarea funebreale, Vas. Basareb'a, Nic. Suci, Luc'a Boteanu, Ioanu Boteanu și Daniila Pecurariu.

Unic'a speranția, ce a remasu intristatei sele familie, este marginita acum'a numai asupr'a fiului medilociu alu repausatului, Petru Popoviciu clericu absolutu, carele se află în Sabiuu pre tempulu fatalei intemplări, și carele este candidat de preotu în locul tatalu seu. Intre cele-lalte rudeni și cunoscuti — lu plânga și întregu poporulu seu, căru'i a-i fostu unu pastoriu sufletescu credinciosu și devotatu; fia-i țieren'a usiôra și memori'a binecuvantata.

Înștiințare despre licitațiune.

Ce se va țienea în 3-lea Aprilie a. c. 1873, la 11 ôre ante-meridiane, în Sz.-Reginu în cancelari'a domnului advocatu Balogh — unde se voru licitâ pasiunile din muntii Toplitiei române și a Mesterharului, țitôre de posesoratu Toplitiei și Mesterhâzi — licitațiunea va fi publica, pasiunea se pôte ca se va licitâ pre mai multi ani. —

Câtu despre condițiunile licitațiunei, acelea se potu află ori și cându în cancelari'a memoratului advocatu. —

Sz.-Reginu în 15 Martiu 1873.

(1—3)

Franciscu B o l ó g h,
advocatu.

Oleu de Matrice

s'au în contr'a matricei (recelei).

Subscrisul aduce la cunoscința O. P., cumca oleulu amintitu avendu pâna acum'a sucesulu celu mai eminentu, și ne mai auditu, fia matrici'a (racială) câtu de învechita, efectulu e siguru; una sticla de 1 lotu din preuna cu instructiunea costa 1 fl. v. a. comandele se facu la subscrisul în B l a s i u.

2—3

B. Fülep.